

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ร่วมเป็นของใช้สอยอย่างหนึ่งสำหรับกันแดดและฝนซึ่งชาวไทยได้รู้จักการใช้ร่วมกันมานาน ตั้งแต่สมัยอดีต ร่มนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ชนิดด้วยกันคือ ร่มโครงเหล็กปิดด้วยผ้าหรือแพรอย่างหนึ่งกับร่มโครงไม้ไผ่ปิดด้วยกระดาษอีกอย่างหนึ่ง ร่มฝ้านั้นโครงร่มมีลักษณะมนและส่วนประกอบจะนิยมทำด้วยโลหะ มีร่มบางชนิดใช้พลาสติกหุ้มแทน ซึ่งฝ้าร่มหรือฝ้าแพรดังกล่าวนี้มีราคาแพง และบางชนิดต้องสั่งซื้อมาจากต่างประเทศ ส่วนร่มกระดาษเป็นร่มที่สามารถผลิตขึ้นได้ภายในประเทศไทย โดยใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่หาได้ภายในประเทศ เช่นกระดาษสาปิดร่มโครงร่ม สี และน้ำมันทาร์มตลอดจนส่วนประกอบอื่นๆ

แหล่งผลิตร่มกระดาษที่สำคัญจะอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือตอนบนที่มีการผลิตร่มกระดาษเป็นจำนวนมาก โดยร่มกระดาษดังกล่าวนี้จะใช้กระดาษสาเป็นวัตถุดิบในการปิดร่ม ซึ่งรู้จักกันในอีกนามหนึ่งว่า “ร่มบ่อสร้าง” สาเหตุที่เรียกว่าร่มบ่อสร้างนั้น เพราะร่มชนิดนี้ผลิตกันมากที่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยในสมัยก่อน ชาวบ้านบ้านบ่อสร้างจะทำร่มกระดาษสาเป็นอาชีพเสริมรองจากการทำไร่ทำนา โดยทำเป็นงานอดิเรกและมีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายให้แก่คนในท้องถิ่นสำหรับการใช้กันแดดและฝนเท่านั้น ในการทำร่มบ่อสร้างชาวบ้านบ้านบ่อสร้างไม่ได้ทำอุปกรณ์ในการทำร่มเองทั้งหมด แต่จะมีหมู่บ้านใกล้เคียงทำวัสดุต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายรายได้และเพิ่มความรู้ความสามารถ เช่น กระดาษสา ทำที่บ้านดั้นเปา อำเภอสันกำแพง คันร่ม ทำที่บ้าน แม่ฮ้อยเงิน อำเภอคอยสะเก็ด ซึ่งร่ม ทำที่บ้านสันตันแทน อำเภอคอยสะเก็ด เป็นต้น แล้วจึงนำวัสดุต่างๆมาประกอบกันเป็นโครงร่ม เพื่อหุ้มร่ม ปิดกระดาษร่ม และลงสีที่บ้านบ่อสร้าง ในการลงสีนั้นชาวบ้านบ้านบ่อสร้างจะนิยมทำกันใต้ถุนบ้าน แล้วนำออกมาวางเรียงรายเต็มกลางลานบ้านเพื่อผึ่งแดดให้แห้ง สีสันและลวดลายบนร่มนั้นจึงสะดุดตาแก่ผู้พบเห็นต่างท้องที่ที่ผ่านไปมา จึงชวนให้ซื้อเป็นของฝากและของที่ระลึก การทำร่มบ่อสร้างได้รับการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2507 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำชิ้นส่วนร่มบ่อสร้าง และชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประกอบร่มบ่อสร้างอำเภอสันกำแพง และอำเภอคอยสะเก็ด ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น มีชื่อว่า สหกรณ์ร่มหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ไม้บ่อสร้าง จำกัด ในการรวมกลุ่มกันครั้งนี้ เพื่อเป็นการผลักดันให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบของร่มบ่อสร้างให้มีรูปแบบที่มีความหลากหลายมากขึ้น และ

เพื่อป้องกันการกีดกันราคาจากพ่อค้าคนกลาง ปัจจุบันรุ่มบ่อสร้างถือได้ว่าเป็นงานหัตถกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และรุ่มบ่อสร้างก็ได้กลายเป็นสินค้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่แล้วในขณะนี้ จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและได้ร่วมมือกันผลักดันให้ รุ่มบ่อสร้างเข้าร่วมคัดเลือกเพื่อเป็นสุดยอด “1 จังหวัด 1 กลุ่มผลิตภัณฑ์” ประจำจังหวัดเชียงใหม่ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย : 2549) เนื่องจาก รุ่มบ่อสร้างนั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดเชียงใหม่ ผลผลิตจากภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่น และมีศักยภาพทางการตลาดสูงเหมาะสมที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับประเทศอย่างมาก นอกจากนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญายังได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมการทำรุ่มบ่อสร้างซึ่งนับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มแผนงานและประเมินผล กรมทรัพย์สินทางปัญญา : 2548) จึงได้สนับสนุนให้มีการนำมาขึ้นทะเบียนเพื่อจดสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเพื่อให้คนไทยสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการขยายช่องทางและโอกาสในการเจรจาทางธุรกิจ อันจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศตามนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทำรุ่มบ่อสร้าง ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ อีกทั้งยังเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นจึงสนใจที่จะทำการศึกษาดำเนินทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำรุ่มบ่อสร้าง : กรณีศึกษากลุ่มทำรุ่มบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง และ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการลงทุนทำรุ่มบ่อสร้าง และเพื่อให้รุ่มบ่อสร้างได้รับการพัฒนาสู่การเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประจำจังหวัดเชียงใหม่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาดำเนินทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำรุ่มบ่อสร้าง : กรณีศึกษากลุ่มทำรุ่มบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนจากการลงทุนทำร่วมบ่อสร้าง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทุกอย่างที่เกี่ยวข้องในการทำร่วมบ่อสร้าง ตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบไปจนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย
ผลตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนทำร่วมบ่อสร้าง ซึ่งได้จากการจำหน่ายร่วมบ่อสร้างหลังหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนแล้ว

งานหัตถกรรม หมายถึง งานช่างที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่าย ๆ อาศัยทักษะและเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและศาสนา สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ สำหรับผลิตภัณฑ์ใดที่ผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หรือผลิตด้วยเครื่องจักร ไม่เรียกว่างานหัตถกรรม

ร่วมบ่อสร้าง หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการกันแดดและฝนมีด้ามสำหรับถือ ใช้วัตถุดิบที่เป็นไม้ในการทำโครงร่ม และใช้กระดาษสาเป็นวัตถุดิบในการปิดร่ม

ผู้ทำร่วมบ่อสร้าง หมายถึง ผู้ที่มีอาชีพทำชิ้นส่วนของร่วมบ่อสร้างหรือผู้ที่มีอาชีพประกอบร่วมบ่อสร้างที่ผลิตจากกระดาษสา ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านในบ้านร่วมบ่อสร้าง บ้านน้อย บ้านสันพระเจ้างาม ในอำเภอสันกำแพง และบ้านสันต้นแห่น บ้านแม่ฮ้อยเงิน ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนทำร่วมบ่อสร้าง : กรณีศึกษากลุ่มทำร่วมบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุนทำร่วมบ่อสร้างได้ในอนาคต